

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีองค์กรหรือสถาบันต่างๆ จำนวนมากที่เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของคนไทย สถาบันพระศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชาติให้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขตลอดมา พระพุทธศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยเป็นสองสถาบันที่หลอมรวมจิตใจของผู้ที่อาศัยบนพื้นแผ่นดินแถบนี้ จนมีความโดดเด่นในความเป็นชนชาติที่มีอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ วัฒนธรรม เป็นมรดกกรรมของไทย และกลายเป็นมรดกกรรมของโลกในอนาคตได้ ประเทศไทยเป็นที่ยอมรับของผู้คนทั่วโลกว่า “สยามเมืองยิ้ม” “The Land of Smiles or Siam” ปัจจุบันประชาคมโลกเช่นองค์การสหประชาชาติได้ยกย่องให้วันวิสาขบูชาของพระพุทธศาสนาเป็นวันหยุดสำคัญสากลของโลก โดยมีปัจจัยหลัก และสำคัญที่สุดประการหนึ่งก็คือ ผู้คนในประเทศไทยมีสถาบันพระมหากษัตริย์มาตลอดไม่เคยขาดสายอันเป็นศูนย์รวมแห่งขวัญและกำลังใจของคนบนพื้นแผ่นดินนี้ ทุกยุคทุกสมัย แต่ละพระองค์ทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรมในการบริหารราชการแผ่นดิน พระองค์เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภ์ทั้งพระพุทธศาสนานั้น ได้อยู่คู่กับสังคมไทยมานับแต่พระโสมนัส และพระอู่ตรเถระ พระสมณทูตในยุคของพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งเมืองปาฏลีบุตร แคว้นพิหารของประเทศอินเดียในปัจจุบันได้นำพระพุทธศาสนาไปสู่ผู้คนแถบนี้ วิถีชีวิตของคนแถบนี้จึงได้รับขนานนามว่า “ชาวสุวรรณภูมิ” “ชาวสยาม” และ “ชาวไทย” มาตามลำดับ ผู้คนส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่แรกเกิด เติบโต และดับขันธสิ้นแต่เข้าไปอยู่ในวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ทุกระดับชั้นโดยไม่เลือกชนชั้น ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันนี้ ประชากรไทยนับถือพระพุทธศาสนามากกว่าร้อยละ 94.2 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่มีการสร้างวัดกระจายอยู่ทั่วไปในทุกหมู่บ้าน ทุกชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อฝึกฝนพัฒนาในทุกบริบทของชีวิตทางกาย วาจา ใจ พร้อมทั้งจะพัฒนาทั้งไตรทวารเพื่อประสานสอดคล้องทุกชีวิต ไม่ว่าจะเครื่องนุ่งห่ม และเทวดาทั้งหลายสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขทุกภาคส่วนของสังคมไทย

เนื่องด้วยวัดทางพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งเรียนรู้มาแต่โบราณกาล ทุกชีวิตจึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่แรกก่อนเกิด หลังการเกิด เจ็บ จน ป่วย ขณะใกล้ตาย ทำให้เรามีความเกี่ยวพันทางด้านสังคมกันอย่างลึกซึ้ง วัดจึงเป็นศูนย์กลางของสังคม งานประเภทมรดก งานอวมงคล จะเป็นพิธีโกนผมไฟ ทำขวัญให้เด็ก เมื่อเข้าสู่วัยที่ต้องศึกษา วัดก็เป็นสถานศึกษาที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่กุลบุตร กุลธิดา จนเข้าสู่วัยชรา วัดจึงเป็นที่พึ่งทางใจ จนถึงเวลาตาย วัดก็เป็นที่พักแหล่งสุดท้ายที่ร่างอัน ไร้วิญญาณของพุทธศาสนิกชนจะได้อาศัยวัดจัดเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลของชุมชน ทั้งมีบทบาทต่อสังคมในฐานะเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทำบุญตามประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนโดยไม่เลือกชนชาติ ไม่เลือกศาสนา ลัทธิปฏิบัติ ไม่เลือกผิวพรรณ สูง ต่ำ ดำ ขาว ใดๆ ทั้งเป็นศูนย์รวมของพระสงฆ์ผู้เป็นทั้งครูอาจารย์ ผู้นำในทุกเรื่องเพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขทั้งกาย และใจโดยไม่เลือกว่าผู้นั้นเป็นใคร ถ้าไม่ผิดศีลธรรม ผิดพระวินัยของท่านแล้ว ที่จะบังเกิดเป็นประโยชน์ทั้งประโยชน์ตน ประโยชน์ท่าน ประโยชน์ส่วนรวม และประโยชน์สูงสุด คือพระนิพพาน วัดเป็นที่จัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เป็นที่พบปะ สร้างสรรค์เนื่องในโอกาสต่าง ๆ ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ เห็นได้ชัดเจนมากมายในอดีตที่ผ่านมา แม้บทบาทของวัดหลายแห่งจะเริ่มเปลี่ยนไปบ้างก็ตาม (พระครูโสภณปริยัติสุธี, 2552, หน้า 18)

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมของสังคมไทย ซึ่งมีหลักปฏิบัติและวิถีชีวิตอยู่บนหลักของพระพุทธศาสนา โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมใจของประชาชนคนไทยทั่วไปได้ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนานหลักธรรมคำสอนและความเชื่อตลอดจนแนวปฏิบัติตนตามหลักคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาได้ซึมซาบอยู่กับวิถีชีวิตของคนไทยทุกคนโดยไม่เลือกว่าคนไทยท่านนั้นจะนับถือ หรือปฏิบัติญาว่าเป็นชาวพุทธหรือไม่ก็ตาม จึงกล่าวได้ว่าสังคมไทยทุกระดับได้รับเอาพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาเป็นแบบอย่างแห่งการดำเนินชีวิตจนก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้นมา วัฒนธรรมไทยที่มีแหล่งเพาะบ่มเป็นการบ่อเกิดมาจากศาสนพิธี ศาสนธรรม ศาสนนุคคัล ศาสนทายาท และพระศาสดาของพระพุทธศาสนา โดยมีหลักใหญ่ๆ ในด้านวรรณกรรมภาษาบาลีที่รักษาพระธรรมคำสอนของพระศาสดาไว้ ด้านศิลปกรรมที่ปรากฏเป็นมรดกที่สำคัญของไทย และของโลก ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีการปฏิบัติหรือแนวความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ ศีลธรรมจรรยา ปรัชญา กฎหมาย ที่รับมาปฏิบัติสืบต่อกันมา มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเพื่อให้เข้ากับวิถีแห่งชีวิตในการดำเนินชีวิตของคนไทยในยุคสมัยที่ได้รับมาจากพระพุทธศาสนา

ชุมชนที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคม อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน มีกิจกรรมร่วมกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน ไม่ว่าจะชุมชนไหน จะอยู่กันอย่างผาสุกเป็นระเบียบเรียบร้อยสันติ ต้องมีกฎข้อบังคับควบคุมความประพฤติ มีกติกาข้อตกลงกันของสังคม มีกฎหมายใช้บริหารกิจการ บังคับบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกัน ผู้ใดฝ่าฝืนต้องได้รับโทษ (วิวรรธน์ สายแสง, 2546, หน้า 1)

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางการปกครอง และการดำเนินการบริหารประเทศด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่แผนที่ 1 จนถึงแผนที่ 8 ทำให้วิถีการดำรงชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก การศึกษาในประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนรูปแบบเพื่อเจริญรอยตามรากฐานของความเชื่อแบบตะวันตก โดยได้ละทิ้งรูปแบบแห่งการดำรงอยู่บนรากฐานดั้งเดิมที่มีอยู่บนความพอประมาณ มีเหตุมีผลที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของผู้คนในแถบนี้มาแต่ดั้งเดิม ทอดทิ้งวิถีแห่งการดำรงชีวิตที่มีภูมิคุ้มกันแบบดั้งเดิมเพียงเพื่อให้ได้ความเจริญก้าวหน้าตามความก้าวหน้าของโลกตะวันตกโดยไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนทางด้านสังคมของไทย มีหัวตัวเป็นไทยแต่ตามแบบผิด ๆ อย่างฝรั่ง แบบเราเองก็ไม่ชัดเจน ตามเขาเราก็ไม่ชัด หรืออาจตามแบบอย่างที่เขาผิด ๆ ที่เขาก็เจอทางตีบตันแล้ว ฝรั่งเขาหาทางออกจากทางตีบตัน แต่เราเพียงจะตามรอยเขาที่เขาผิดพลาด เขาวชนของเราดำรงชีวิตด้วยวิถีที่ลอกเลียนแบบตะวันตกเสียสื้อ และตามสื้อที่เขาเคยเดินตามตัวอย่างที่ปรากฏอยู่ในระบบข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ที่เขาเคยผิดพลาดมากมายเช่น สือสารข้อมูลในระบบทุนนิยมในระบบฮอลิวดัส เป็นเหมือนขยะของสังคมอเมริกันที่เป็นเศษของวิถีชีวิตที่เขาทิ้งไว้ให้แก่ชาวโลก เขากำลังนำเอาปัญหาเก่า ๆ ในสังคมมาทำเป็นภาพยนตร์ ก็คือเศษของวิถีชีวิตของเขา แต่เขาวชนของเรานำมาเลียนแบบ ฝรั่งเขานำมาทำภาพยนตร์เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาให้ตัวสังคมของเขา แต่เรากลับตามไปในทางตีบตันของเขาที่เขาเคยเป็น เพื่อการประกอบอาชีพและเพื่อการดำรงชีวิตประจำวันตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทำให้ล้มรากฐานหรือวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ที่เห็นชัด ๆ คือ สือสารมวลชนทุกชนิด ข้อมูลข่าวสารทุกแขนงล้วนเจริญรอยตามเขา คือมีขึ้นเพื่อสนองกิเลสตัณหา มานะ ทิฐิของผู้คนในสังคม หรือพูดชัด ๆ คือนำเทคโนโลยีมาเพื่อเป็นกับดักของมนุษย์เสียเองเพื่อสนองตัณหา มานะ และ ทิฐิของมนุษย์นั่นเอง (พระราชวรมุนี (ประยูรค์ ปยุตฺโต) 2528, หน้า 111)

สังคมไทยดั้งเดิม วัดคือสถานศึกษา แต่ปัจจุบัน โรงเรียนคือสถานศึกษาจึงเกิดช่องว่างระหว่างพระภิกษุกับคฤหัสถ์ หลักปฏิบัติบางข้อ ที่คนสมัยก่อนรู้สึกเป็นเรื่องธรรมดา ที่คฤหัสถ์ต้องทราบ แต่คนในยุคสมัยปัจจุบันกลับไม่ทราบ เช่น หลักการถวายสิ่งของ หรือปัจจัยสี่ สิ่งของที่สามารถถวายได้ หรือระยะเวลาที่สามารถถวายได้ ในทางพระพุทธศาสนา เมื่อมีผู้อยู่ร่วมกันเป็น

สังคัม หรือศัพท์ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “สังฆะ” พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อปกครองหมู่คณะหรือสังฆะ พระภิกษุเรียกกันว่า พระวินัย ซึ่งมีทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเองในหมู่พระภิกษุและภิกษุณีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ด้วย รวมทั้งศัพท์แสงที่ใช้ระหว่างพระภิกษุกับอุบาสกและอุบาสิกา หรือพระภิกษุและภิกษุณี กับคฤหัสถ์ ถือว่าเป็นปัญหาที่รบกวนการแก้ไข หรืออาจจะหายไปเสียด้วยซ้ำไปหรือเปล่า คนไทยโดยส่วนหนึ่งฟังศัพท์ หรือคำหลาย ๆ คำทางพระพุทธศาสนาไม่รู้เรื่องแล้ว เช่น อริยมรรคมีองค์ 8, มรรคสมังคี เป็นต้น การต่อสู้ในโลกอนาคตอาจจะไม่ใช่การใช้อาวุธยุทธปัจจัยอย่างแต่เก่าก่อนแล้ว แต่การต่อสู้ที่น่าเป็นห่วงว่า เขาจะชน และสังคัมไทยอาจจะไม่ได้แม้แต่จะตามเขาทันก็คือเราขาดอาวุธคือปัญญา สังคัมไทยเรามีดีในด้านความเมตตา ความกรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อยู่อย่างสมบูรณ์อยู่แล้ว เพียงแต่ทำอย่างไรจึงจะทำให้เราสามารถสร้างวัฒนธรรมแห่งปัญญาขึ้นมาให้ได้ (พระธรรมปิฎก, 2537, หน้า 52)

พระวินัยในทางพระพุทธศาสนามักจะถูกเรียกรวมว่า “พระธรรมวินัย” พระวินัยเป็นกฎข้อบังคับนำผู้ประพฤติปฏิบัติตามให้วิเศษ นำผู้ประพฤติปฏิบัติตามให้เป็นผู้เห็นแจ้งวิเศษ นำผู้ประพฤติปฏิบัติตามให้มีคุณธรรมต่าง ๆ เพราะพระวินัยนั้นมีนัยต่าง ๆ มีนัยพิเศษ และเป็นกฎฝีกกายและวาจา (วิ.อ. (ไทย) 1/8) พระธรรมวินัยเป็นเนื้อเป็นตัวของพระพุทธศาสนา ตัวแท้ของพระพุทธศาสนาอยู่ที่พระธรรมวินัย จะรักษาพระพุทธศาสนาก็ต้องรักษาพระธรรมวินัย และยึดเอาพระธรรมวินัยเป็นหลักเป็นเกณฑ์ของพระพุทธศาสนา จะรักษาพระธรรมวินัย และเอาพระธรรมวินัยมาตั้งเป็นหลักเป็นเกณฑ์ได้อย่างไร ก็ต้องมีการศึกษาเล่าเรียน เมื่อเล่าเรียนก็รู้ เมื่อรู้แล้วก็นำมาปฏิบัติ พระธรรมวินัยก็ปรากฏออกมาในการประพฤติปฏิบัตินั้น เช่น ในจริยวัตรของพระภิกษุสามเณร เป็นต้น และเมื่อคนประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่พระภิกษุและสามเณรนำมาสั่งสอน ประชาชนก็จะได้ประโยชน์จากพระพุทธศาสนา เช่น ทำให้สังคัมคัมภีร์ศีลธรรม อยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อยร่มเย็นเป็นสุข และชีวิตพัฒนาดียิ่งขึ้นไป คนจะได้ประโยชน์จากพระพุทธศาสนา คือจากพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนก็ด้วยการศึกษาเล่าเรียน ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนั้นที่ท่านเรียกว่าไตรสิกขาเพื่อให้เจริญในศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าจัดการปกครอง จัดระเบียบพระสงฆ์และวัดวาอาราม ให้เป็นเครื่องกำกับหรือเกื้อหนุนให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยจนมั่นใจได้ว่า พระภิกษุสามเณรเหล่านั้นเจริญงอกงามในศีล สมาธิ ปัญญา และสามารถสอนประชาชนให้รู้เข้าใจประพฤติปฏิบัติในทาน ศีล ภาวนา ดำเนินชีวิตให้ดีงาม และช่วยกันสร้างสรรค์สังคัมได้ ก็พูดได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ และการจัดตั้งวางระเบียบการคณะสงฆ์นั้นประสบความสำเร็จ (พระธรรมปิฎก, 2545, หน้า 4)

คฤหัสถ์ควรทราบพระวินัยบางข้อของพระภิกษุเพราะว่า พระภิกษุมีหน้าที่สำคัญที่สุดคือรักษาตัวอย่าให้มีโทษทางพระวินัย จึงจะสมกับการเป็นผู้ถ่ายทอดหลักธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง และเป็นผู้ที่ตั้งอยู่ในฐานะเป็นเนื่อานบุญของชาวโลก ไม่บริโภคจตุปัจจัยของคฤหัสถ์ให้เปลืองเปล่า เปรียบเหมือนอย่างพื้นนาอันปราศจากวัชพืช ย่อมจะอำนวยให้ข้าวที่ชาวนาหว่านลงดินที่อุดมสมบูรณ์ด้วยศีล สมาธิ ปัญญาเจริญงอกงาม มีผลเต็มเม็ดเต็มรวง แต่หากว่าผืนนากรไปด้วยวัชพืช ข้าวที่หว่านลงก็มีผลไม่เต็มที่ พืชพันธุ์ธัญญาหารเหล่านั้นถึงงอกงามไม่ทันต่อวัชพืชเหล่านั้น ข้อนั้นฉันใด พระภิกษุหรือสามเณร ก็ฉันนั้นเหมือนกัน ถ้าท่านเจริญในศีล สมาธิ ปัญญา ไม่มีโทษทางพระวินัย ก็เท่ากับนาที่ไม่รก พืชและนาบุญที่หว่านลงก็ย่อมมีผลมากกำไรมาก แต่ถ้าพระภิกษุสามเณร ไม่เจริญในศีลธรรม มีโทษทางพระวินัยมาก ก็เท่ากับผืนนาที่รกเต็มไปด้วยวัชพืช พืชหรือบุญที่ชาวโลกหว่านลงก็มีผลน้อย มีกำไรน้อย ด้วยเหตุนี้ พระภิกษุสามเณรผู้ตระหนักในหน้าที่ของตน จึงต้องพยายามรักษาตัวเองให้เจริญในศีล สมาธิ ปัญญา เป็นเหมือนผืนนาที่ได้เตรียมความพร้อมต่อการรับพืชพันธุ์แห่งบุญจากทั่วทุกสารทิศโดยไม่มีขีดจำกัด ขอบข่ายว่าพืชพันธุ์เหล่านั้นมาจากคนสูง ต่ำ ดำ ขาว แต่ประการใด หรือชาติใด ภาษาใด ไม่จำกัด

การรักษาตัวของพระภิกษุ-สามเณรบางรูปในบางครั้งไม่สามารถบริสุทธิ์ได้เท่าที่ควร เพราะคฤหัสถ์ไม่ทราบพระวินัยของพระภิกษุ และมีในบางคราวก็จำเป็นต้องมีธุระเกี่ยวข้องกับพระภิกษุในวาระต่างๆ เช่น ต้องการทำบุญแต่ทำไม่ถูกต้องพระวินัย พระภิกษุเกรงใจคฤหัสถ์ บางครั้งคฤหัสถ์เกรงใจพระภิกษุ จึงทำให้ต้องอาบัติ คือต้องโทษทางพระวินัย อย่างนี้คฤหัสถ์ได้บุญบ้างแต่เป็นเพียงส่วนน้อย เพราะขณะเดียวกันนั้น พระภิกษุได้ต้องโทษทางพระวินัย เรียกว่า “ต้องอาบัติ” อาบัติไม่ใช่ของชายของแม่ นี่คือพวกกันไม่รู้เรื่อง พระภิกษุบางรูปไม่ได้ศึกษาอย่างละเอียด ไม่ทราบพระวินัยของตนเองดีพอคือไม่เจริญในศีล สมาธิ และปัญญานั้นเอง หรือบางรูปทราบวินัยดีแล้วแต่ขาดปัญญาไม่เอื้อให้สติปัญญาสามารถคิด และดำริที่จะปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ก็ย่อมเกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ในทางที่ไม่ถูกต้อง และคฤหัสถ์ก็ไม่ทราบพระวินัยของพระภิกษุ จึงพากันปฏิบัติผิดร่วมกัน พุคอีกนัยหนึ่งก็คือ ทั้งพระภิกษุ และคฤหัสถ์ต่างก็ไม่เจริญในศีล สมาธิ ปัญญาด้วยกัน

ด้วยเหตุนี้ เพื่อที่จะให้คฤหัสถ์ก็คือพุทธศาสนิกชนสามารถรักษาพระภิกษุให้บริสุทธิ์ เพื่อให้ท่านได้เป็นนาบุญอย่างดีสำหรับผู้ที่จะต้องเวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏจะได้เพิ่มปริมาณผลแห่งพืชพันธุ์แห่งบุญที่บริจาคหว่านลงไปให้มากยิ่งขึ้น จึงได้รวบรวมพระวินัยการศึกษา พระวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท เฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ในข้อที่เป็นผู้ให้และ

เป็นผู้รับ จึงเป็นการศึกษาถึงวิถีชีวิต ประเพณีปฏิบัติจนกลายเป็นวัฒนธรรมและกลายเป็นรากฐานของชีวิตของคนไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันด้วย

ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาถึงพระวินัยที่ต้องเกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ ในที่นี้จำกัดแคในส่วนของสื่อสาร 2 ทาง คือ การให้และการรับ เพื่อศึกษาหลักการประพฤติปฏิบัติตัวให้ถูกต้องของคฤหัสถ์ เพื่อเป็นกำลังสำคัญซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่และพัฒนาให้พระภิกษุสงฆ์ได้รับความเจริญในพระธรรมวินัย คือศีล สมาธิ ปัญญาของพระพุทธศาสนา ที่จะมีส่วนต่อสังคมไทย และสังคมโลกอย่างไม่เสื่อมคลาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพระวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ให้และผู้รับ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ในการเป็นผู้ให้และผู้รับ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการประพฤติปฏิบัติของคฤหัสถ์ที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาทในการเป็นผู้ให้และผู้รับ

คำถามการวิจัย

1. วินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับการผู้ให้และผู้รับเป็นอย่างไร
2. แนวทางการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ในการเป็นผู้ให้และผู้รับเป็นอย่างไร
3. แนวทางการประพฤติปฏิบัติของคฤหัสถ์ที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาทในการเป็นผู้ให้และผู้รับเป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านรูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร โดยได้ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎกอันเป็นข้อมูลปฐมภูมิ เอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการปฏิบัติตนของพระภิกษุสงฆ์ พระวินัยของพระภิกษุสงฆ์ รวมถึงหลักการปฏิบัติตนที่ถูกต้องเพื่อเอื้อต่อพระธรรมวินัยในสถานภาพการณปัจจุบันอันประกอบด้วยการวิเคราะห์เอกสาร(Content analysis) ทั้งที่เป็นข้อมูลต่าง ๆ ในชั้นปฐมภูมิ และทุติยภูมิ เพื่อนำมาวิเคราะห์หลักประพฤติปฏิบัติตัวให้ถูกต้องของคฤหัสถ์ ในเวลาที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตทางด้านเนื้อหาเป็นการศึกษาพระวินัยของพระภิกษุสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ในข้อที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ให้และผู้รับในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยได้ศึกษาขอบเขตของเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. การศึกษาพระวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท เฉพาะข้อที่เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์
2. การศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาทในเวลาที่เป็นผู้ให้และผู้รับ
3. การศึกษาแนวทางการประพฤติปฏิบัติตัวให้ถูกต้องของคฤหัสถ์ในเวลาที่เป็นผู้ให้และผู้รับในส่วนที่ต้องเกี่ยวข้องกับพระภิกษุสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนาเถรวาท

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งเน้นการศึกษาพระวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท เฉพาะ กรณีที่เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ มีขอบเขตของเนื้อหาอยู่ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. แนวทางการประพฤติตามพระวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท เฉพาะข้อที่เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ในส่วนของ การเป็นผู้ให้และผู้รับ
2. แนวทางปฏิบัติตนของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาทในเวลาที่เป็นผู้ให้และผู้รับ

3. หลักการประพาศติ ปฏิบัติตัวให้ถูกต้องของคฤหัสถ์ในกรณีที่เป็นผู้ให้และผู้รับที่
ต้องเกี่ยวข้องกับพระภิกษุตามหลักพระวินัยในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ค่านิยมศัพท์เฉพาะ

พระวินัย หมายถึง หลักปฏิบัติ หรือ กฎข้อบังคับของพระภิกษุตามคำสอนที่ได้ทำการ
สังคายนาหลังพุทธปรินิพพาน ณ พระนครราชคฤห์ผ่านการทรงจำด้วยมุขปาฐะ และต่อมาบันทึก
ลงไว้ในพระวินัยปิฎกในคราวสังคายนาครั้งที่ 3 ณ เมืองปาฏลิบุตร ถือเป็นหลักการที่สำคัญของ
พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยมีกฎข้อบังคับทั้งหมด 227 ข้อ หรือเรียกอีกอย่างว่า 21,000 พระ
ธรรมขันธ์

พระภิกษุ หมายถึง ชายที่บวชเป็นพระในพระพุทธศาสนาที่แต่งกายด้วยผ้าไตรจีวร
ประกอบด้วยผ้าสามผืนเป็นหลักคือ 1). ผ้าสบง คือผ้าสำหรับนุ่งท่อนล่างของร่างกายให้เป็น
ปริมนทลตั้งแต่บั้นเอวลงมาถึงน่องขาของท่าน, 2). ผ้าจีวร คือผ้าที่ใช้ห่มคลุมร่างกายครอบตั้งแต่
ไหล่สองข้างลงมาถึงน่องเหลื่อมเลยสบงลงมานิดหน่อย หรือประมาณเดียวกันกับสบง, 3). ผ้า
สังฆาฏิ คือผ้าจีวรอีกหนึ่งผืนโดยปกติจะทำการพับจากขอบนอกทั้งสองข้างโดยเริ่มสองมุมเท่า ๆ
กันมีความกว้างประมาณหนึ่งคืบซ้อนมุมเข้าหากันเสร็จใช้พาดไหล่ขวาของพระภิกษุในเวลาใช้ทั้ง
ห่มคลุม และห่มเฉียงบ่า วัตถุประสงค์ใช้เพื่อเป็นหมอนก็ได้ หรือผ้าห่มเพิ่มกันหนาวก็ได้ มีข้อวัตร
ปฏิบัติเรียกว่า “ศีล” หรือ “พระวินัย” 227 ข้อ ปฏิบัติตามวัตรที่บัญญัติไว้ในพระวินัยปิฎกตามที่ระบุ
ไว้ในพระไตรปิฎก

คฤหัสถ์ หมายถึง ชาย หญิง เด็กชาย และเด็กหญิงที่นับถือพระพุทธศาสนาหรือมนุษย
หญิง-ชายโดยทั่ว ๆ ไปก็เรียกคฤหัสถ์เช่นกัน

การปฏิบัติตน หมายถึง การวางตัว การแสดงออก การพูด การสัมผัส ทั้ง 2 ทาง ทั้งการรับ
และการให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ร่วมสถานะเดียวกัน

เถรวาท หมายถึง นิกายที่พระสงฆ์ส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถืออยู่ โดยมีพระวินัย 227
ข้อ หรือ 21,000พระธรรมขันธ์ ได้ถือปฏิบัติตามที่มีการทำสังคายนาพระธรรมวินัยโดยไม่มีการตัด
ทอน หรือถอนข้อใดๆ ตามที่พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติไว้ และมุ่งหมายเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ตามที่พระพุทธองค์ได้ทรงสั่งสอนไว้ทุกประการ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง

สถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งที่ภิกษุถือครองตามสถานการณ์

ผู้ให้ หมายถึง ผู้ยก ส่ง หรือผู้มอบสิ่งที่เป็นของตนแก่ผู้อื่นในที่นี้กล่าวถึงความสัมพันธ์ในฐานะคฤหัสถ์ ยก ส่ง ประเคน ถวาย หรือ มอบในสิ่งซึ่งเป็นปัจจัยสี่ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค และเงิน ทองให้แก่พระภิกษุ ในกรณีนี้คฤหัสถ์คือผู้ให้ หรือ พระภิกษุ ยก ส่ง หรือมอบในสิ่งซึ่งเป็นปัจจัยสี่ได้แก่อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และเงินให้คฤหัสถ์ ในกรณีนี้ พระภิกษุคือผู้ให้ในทางกลับกัน เช่นมีการให้การอนุเคราะห์ธรรมะ มีการให้ศีล สมาธิ และปัญญาแก่ทายก หรือทายิกา และบางครั้งองค์พระสงฆ์ก็มีการให้ปัจจัย 4 ในทางกลับกันแก่ ทายก หรือทายิกาก็มีตัวอย่างให้เห็นอยู่ในสังคมไทย และในต่างประเทศมากมายเช่นกัน

ผู้รับ หมายถึง ผู้รับสิ่งที่บุคคลอื่นมอบให้แก่ตนเอง ในที่นี้กล่าวถึงความสัมพันธ์ในฐานะคฤหัสถ์ ยก ส่ง ประเคน ถวาย หรือ มอบให้ในสิ่งซึ่งเป็นปัจจัยสี่ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค และเงิน ทองต่อพระภิกษุสงฆ์ ในกรณีนี้พระภิกษุคือผู้รับ หรือ พระภิกษุ ยก ส่ง หรือมอบในสิ่งซึ่งเป็นปัจจัยสี่ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และเงินให้คฤหัสถ์ ในกรณีนี้ คฤหัสถ์คือผู้รับ หรือในกรณีให้การอนุเคราะห์แก่กันและกันในทางธรรมะเช่นกัน ทั้ง คฤหัสถ์ และพระภิกษุสงฆ์ก็มีโอกาสในการเป็นผู้ให้ และเป็นผู้รับได้ทั้งสองฝ่าย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ให้ และผู้รับ
2. ทำให้ทราบแนวทางการประพฤติ ปฏิบัติของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ในการเป็นผู้ให้และผู้รับ
3. ทำให้ทราบแนวทางการประพฤติ ปฏิบัติของคฤหัสถ์ ที่เกี่ยวข้องกับการพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาทในการเป็นผู้ให้และผู้รับ